

voelens, gewaarwordingen, gedachten worden van alle kanten bekeken en men vraagt zich behoedzaam af, of ze wel „echt“, wel „zuiver“ zijn... Berouw, droefheid over de zonde, liefde tot 's Heeren dienst, liefde tot de broeders, alle mogelijke gevoelens en ervaringen en belevingen worden dan opgezocht en bekeken. En uit dien oogst van kenmerken, van levensteekenen, wil men dan afleiden, concludeeren, dat er toch wel echt leven is in het binnenste, dat men „het“ gelooven mag, dat er gegronde hoop is voor de zaligheid.

't Ging in die artt. dus over een zeer scherp omlijnde vraag. Deze of twijfelaars door een bepaald omschreven zelfonderzoek, een nauwkeurig aangeduide zelfanalyse konden komen tot zekerheid des geloofs. Hierover ging het, hierover alleen! Alle andere gecompliceerde problemen lagen buiten dit onderzoek. De uiterst belangrijke kwestie van de aanwezigheid der hypocrieten in de kerk en hun „ontdekking“ heb ik b.v. niet aangeroerd. Ik bleef bij mijn onderwerp.

De beantwoording van deze vraag kon ik niet voltooien. De redactie van het „Jongelingsblad“ achtte het beter, aangezien het een jeugdblad gold, de artt. te doen staken, omdat zij naar haar oordeel een kwestie bespraken, waaromtrent nog geen eenparigheid van gevoelen bestond.

Zodoende kon ik in de genoemde artikelen niets anders geven dan enkele teksten en toen mij nog alleen een slotartikel werd toegestaan, gaf ik enkele citaten van Calvijn.

Op desz artt. heeft een der redacteurs van het „Jongelingsblad“, Dr Impeta, een uitvoerige critiek geleverd in zijn pas verschenen brochure „Zelfonderzoek noodzakelijk!“. Expres zeg ik hier „een der redacteurs van het „Jongelingsblad““. Niet omdat Dr Impeta het boek in die qualiteit heeft geschreven, maar wel om het feit te accentueeren, dat juist een van hen, die mij niet toestonden verder te spreken en uit te spreken, nu critiek gaat leveren op een niet voltooid onderzoek.

Hartelijk dankbaar ben ik voor den rustigen zakelijken toon van Dr Impeta's geschrift. Iedere insinuatie, elders reeds vernomen, is hem ten eenenmale vreemd.

Toch meen ik een en ander over Dr Impeta's bestrijding te moeten zeggen. Op zijn brochure voor zoover die niet op mijn artt. betrekking heeft, ga ik nu niet in. Ik weet, dat anderen dat zullen doen. Bovendien zal ik bij mijn volgende kritiek streng het vraagpunt voor oogen houden, dat mij ook in de bedoelde artt. voor de aandacht stond.

Op andere kwesties ga ik dus niet in. In de discussies over het zelfonderzoek is zooveel verwarring, omdat men de vraagpunten niet scherp onderscheidt. Ook Dr Impeta's boek gaat hieraan mank. Tenslotte: ik wil probeeren thetisch te schrijven. Niet Dr Impeta op den voet volgen al critiseerend. Voor een weekblad lijkt het mij het beste betoog te stellen tegenover betoog.

H.

C. V.

Losse exemplaren van den

OPEN BRIEF

aan Prof. Dr H. H. Kuyper van Prof. Dr K. Schilder, welke als afzonderlijke bijlage bij dit nummer verschijnt, zijn na inzending van 15 cents per giro (No. 36000) of in postzegels verkrijgbaar bij de uitgevers Oosterbaan & Le Cointre te Goes.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Prod.

VIII.

Wettelende en onbetrouwbare Pastoors. Uitgestelde bevestiging. Diakenambt. Catechisatie. Paapsche koster. Lijdensprediking. Studiebeurs. Lijkpredikatie. Zondagsheiliging. Noodzakelijkheid van huwelijkswetgeving. Opruiming der altaren. Classicaal verband.

Acta der Nederveluwschen Classis gehouden binnen Harderwick den 2 Juny Anno 1596.

Na gedane gebett ist von den broderenn vercorenn dor behorliche suffragienn tot praeses Wilhelmus Wirtzfeldius; tot assessor Joannes Zwitterius; tot scriba Tiemannus Mylius.

Die dienare des worts und ouderlingenn hebben hare credentz brieffenn vonde haren vertont, und seindt fur werdigh und sufficient angenomen als namblich:

Von Elburgh: Winandus Joannis, minister verbi; Art von Colter, senior eiusdem eccles.

Von Harderwick, Wilhelmus Wirtzfeldius, minister; Rutzger te Bruck, senior.

Von Nykercken: Joannes Zwitterius, minister; Antonius von Oldenbarnefeldt, senior.

Von Hattum: Joannes Sanderus, minister; Jan Jansen, senior.

Die anderen dweil noch geine gemeente von innen angevangen, seindt sonder credentz brieffenn tugelaten als namblich:

Von Dorspik: Wesselius Gruningensis, Vont Oldenbruck: Gosswinus Dorr,

Vont Harl (Heerde): Wesselius Salingensis, Von Neunspedt: Tilemannus Mylius,

Von Elspedt: Joannes Antonii, Von Ermel: Georgius a Coet,

LITERATUUR EN KUNST

„Kneuterboertjes“ van Jan Knappe.

I.

Het is Jan Knappe gelukt ons een roman te geven die onze belangstelling heeft. En die belangstelling heeft het boek niet te danken aan groote literaire waarde, noch aan de schoonheid die zich o.a. openbaren moet in het juiste woordgebruik — maar aan zijn directe uiting van levenswerkelijkheid, die gevoed wordt door een geestelijk bezit. Belangrijk is voor den auteur geweest: het leven van de menschen om hem heen. En de lezer is nieuwgierig geworden, en die nieuwsgierigheid dwingt hem tot meeleven. Het is m.i. de mooiste belooning voor een schrijver als hij den lezer tot confrontatie kan krijgen, d.w.z. als deze zich plaatst tegenover de menschen uit het boek, als hij hem d.i. de lezer dwingt tot een vergelijk in elkanders tegenwoordigheid. En dan kan de kennismaking tegenvallen, het zij zoo, maar we hebben menschen ontmoet, die ons misschien wat te zeggen hebben. Wellicht is er onder die menschen een verwante ziel, die ons geestelijk bezit verrijkt, die ons iets verder brengt op den weg.

Evenals het eerste boek van Jan Knappe „Polderland“ is dit boek een streekroman, die het leven en den strijd van den Flakkeeschen boer weergeeft. Niet in de eerste plaats de zware strijd om het bestaan in crisistijd, maar vooral de worsteling om het zeker weten een kind van God te zijn.

Vóór Jan Knappe heeft Rudolf van Reest over deze menschen geschreven. Zijn boeken „Gebonden“ en „Schapen zonder herder“ hebben het mystieke geloofsleven van deze fatalistische Christenen fel belicht. En Ds Hogenbirk kent ook het leven van dit volk. Op een dikwijls irriterende wijze heeft hij het de tale Kanaans laten spreken, tot vermaak van zich zelf en van enkele lezers.

Maar de schrijver van „Kneuterboertjes“ is bewogen geweest, zóó bewogen door de liefde, dat hij geen humor heeft kunnen ontdekken. En dat ontroert! Hij is tot deze vereenzaamde menschen gegaan, en heeft durven spreken van genade, boven het en dood, het voorbeeld van Jezus volgende, die nooit tot de menschen kwam of daar was „genade op Zijn lippen uitgestort“. Het schrijven van dit boek moet voor den auteur een ernstig werk zijn geweest. Die menschen en hun gang door dit leven, het heeft hem gegrepen — hij blijft niet staan bij de typische uiterlijkheden van deze rijk-folkloristische streek, maar hij weet door te dringen tot het karakter van land en volk. Zijn sterke, eerlijke, onvervalsche uitbeelding van de menschen in hun onderlinge verhoudingen en hun levensomstandigheden geeft ons de vrijheid hem te plaatsen — zij het nog op beduidenden afstand — in de rij van mannen als De Man, Antoon Coolen, Ds Heynes. Ook bij hem wordt de literatuur een functie van het alzijdige leven. Het doel van het

1) Uitg. Bosch & Kenning, Baarn.

Von Barnefeldt: Reinerus Wincopius, Von Foorthuassen: Wolterus de Brun.

1. Die anderen, die verschreven, als noch niet membra Classis seinde somet niet verschenen, averst hebbenn ire excusatie schriftlich gelhan an den broderen des Classis, dat oir lieffts schwachheit niet konten kommen als Ludolfus Pick von Eep; von Ostewolt Joannes Nuckius, und Pilgrinus von Herdt dienaar tot Vassenn. Die bruders hebben ire excusatie multen annemenn, dweil in anders niet darvon bewust, behalven die von Ohne hefft sich niet excusirt; noch ist niet comparirt die von Puttenn.

2. Von Georgio a Coet ist beschlotenn wordenn von den bruderen, deweil hy bisscher noch niet fur ein membrum classis angenomen und onse confession lange tughethanen gewest, oick beteringe des levens belofft, hebben die fratres D. Georgium op dit malen angenomen, mit der condition, dat sie hem ein tyllang wollen bepruffenn, und dat het oick geschiede mit consent des Synod. of die Synodus dat oick fur gut sal ansein.

3. Angande Wessellum Salingensem persistiren die bruderen wiewol hy ein testimonium verthont dweil niet geacht fur sufficient, noch in der meinungh hem fur ein litmat des classis niet antememen, wie beschloten in kurtz furgandenn classe gehalten tot Neikercken, und referiren die bruders ferners seine sack ad Synodum, die von hem und von seinum testio moegenn uitscriben.

4. Der von Ohn (Oene), Bartholomaeus ter Cluisz, und von Putten Wilhelmus de Wesz (elders die Weese), hebben geine excusatie gedann, seindt oick niet comparirt, derowegen an den Synodum dat selsen sal ter kennen geven worden dat sie um viele wichtige ursachen von iren dienst behorenn amovirt te werdenn.

5. Verner Joannes Antonii (Elspedt), dieweil hy gute attestatie gebracht und getont, beyde von der platzen dar hy gestan int Neybruck, oick von

leven is God te dienen. De literatuur is er een der middelen toe!

Jan Knappe geeft ons een Christelijke roman, waarin aandacht is voor de problematiek van het sociale leven in dezen tijd in verband met Christelijke principia. (Zie P. H. Muller O. W. 1935, blz. 168). Hij geeft een boerenroman zonder fellen hartstocht, zonder de brute boerengreep naar genot — en toch zijn het levende menschen die hij beschrijft. Tevens geeft hij ons een socialen roman, waarin de crisis veel van het eenmaal met zorg en moeite opgebouwde vernietigt. Maar de meeste aandacht van den auteur valt op het zieleleven van deze menschen. Wilma heeft eens gezegd: iedere Christelijke roman moet een bekeeringsroman zijn. In het centrum van het boek moet staan: de overwinning van God over de menschen. En terecht is dit ook bij Jan Knappe primair. Al het andere is aan dat feit secundair. Eerst zoeken het Koninkrijk!

Voor de menschen, waaronder hij verkeert is dat wel moeilijk. Ze hebben zich lasten opgelegd, die niemand behoeft te dragen, en de weg, dien ze bewandelen, loopt uit in den dood. De menschen die hen waarschuwen, die een uitnemender weg weten en aanwijzen — zijn „licht“ en „ethisch“. Toch is het misschien wel de grootste verdienste van dezen auteur, dat hij tegenover de menschen van de ziekelijke bevindelijkheid, levende Christenen heeft gesteld, die leven bij en uit het eenvoudige Woord van God. Het is in hem te prijzen dat hij ons geeft — speciaal in dezen tijd met zijn vele materiële en geestelijke moeilijkheden — menschen die als Christenen leven, die vooral door de daad toonen, dat zij onder den druk van de malaise en crisis-omstandigheden, anders zijn dan zij, die geen open hemel boven zich hebben.

De hoofdfiguren uit het boek „Kneuterboertjes“ treffen we aan in het gezin van Kees van 't Land, de kneuterboer, op het eiland Flakkee. Kneuterboer is het Flakkeesche woord voor Keuterboer, een kleine boer, die gewoonlijk geen eigen schuur, vaak ook geen vee of paarden heeft. Hij heeft een vrouw, een zoon Piet en een dochter Lena. Zijn oude moeder van 88 jaar treedt zoo hier en daar scherp naar voren. Meest terzijde staan de verloofde van Piet en haar vader. Vooral deze laatste figuur is een lichtdrager, die de verschillende karakters en de Flakkeesche vroomheid scherp belijnd voor ons zet. De booze geest voor dit gezin is Maart Vergeer, de vroomdoende Mammondinaar, — door de menschen Woekermaart genoemd.

Kees van 't Land was een groote kneuterboer. Hij had zooveel land, dat hij in den zomer en in het najaar nog een arbeider moest nemen, omdat hij en Piet het werk alleen niet afkonden. En ze molken soms acht koeien, en ze hadden een eigen huisje met een schuur... Als je de arbeiders hoorde, dan zou je maar zeggen, ze kwamen slapende aan den kost en ze verdienden geld als water. Ze moesten alles es weten! Maar dat konden de arbeidersmenschen niet begrijpen, die koken erinaar boven op. Die zagen alleen het mooie van je eigen baas te wezen, voor al het andere hadden ze geen oog. Ze zagen niet, dat een kneuterboertje nooit rust had, het was zomer en winter altijd voor dag en dauw uit de veeren, en of het Zondag was of werkdag, dat maakte weinig verschil.

der Overvelawischen Classe, hebben die bruders darmit tefredenn gewest, allein dat hy confirmert werde.

6. Tilemannus Alberti (Garderen), Johannes Antonii, Wolterus de Brun, dieweil sie noch in iren dienst niet confirmirt, dat an den Schultheisen te Barnefeldt noch einmal geschreven werde, dat hy stelle ein sekeren tage op einen Sonnendagh, wanneer hy te Garderen ende Elspedt wolle konten, und dat selvige den dienare te Harderwick te kennen geven werde, umb sie als dan te confirmiren.

7. Im forigenn Classo war beschlotenn, dat die dienars der platten landenn sollen communiciren in den nasten steden: So ist dat selvige geschiedt von vier dienaren, tot Elburg dry, die vont Oldenbruck, von Dorspik und Nuenspedt, die von Barnefeldt tot Neikercken; behalven die von Elspedt, Garderen, Foorthuassenn, Ermelen dweil oick solckes belastet sein.

8. Angande den dienar Joannem Nuck tot Osterwoldt ist te versucken ant Hoff of dat E. Hoff niet gut dunckten an den E. E. Junckern Henrich von Brenen te schrieven dat, (dweil Joannes Nuck unbequeam tot den dienst, oick die hausluten solckes wel begerenn) ob hy niet mochte onderholt beholdenn, und dannoch niet predige, angiesen sein hausholdinghe, und Wessellus Gruningensis (van Doornspijk) ein tyt lang aldar tot Osterwoldt alle virthien dagenn einmal predige.

9. Die quaestio quam fur off ein dienar die te foren ann ein ander platz confirmirt in seinen dienst, en wen hy transferirt an ein ander platz und dar elliche jar gestanden und niet widerum confirmirt off er oick sie darna te confirmiren. Ist bewilligt dat datselvige bey gebreeck der dienaar und umb andere ursacken sall achterwegen bliven, doch bey provisi, averst die te foren an andere platzen da sie gestann niet confirmirt seindt, als baldt confirmirt werden op die platz, dar sie transferirt seindt, und dienenn.

10. Wolthero de Brun ist operlaecht, dat hy int paste

Deze enkele Land het en toch is lheid komt nlevredenhwaart weggeomhere, naelde ziel, dieucht. Hij kofurend op zchaduw dieicht zich mop de vele z en nu leven: ekerre welva zijt de klnnemen —em alles te e schenken. maar zijn eigijk van denanspraak o was en dat epeuren viel, een zoeker st een bekeerde goed, dat die eeen, ze liejmoest er afbli e durfde er at vader to meer geduldi goed. En daomuit te k oijk ook niet innen op ge Dat zegt z eggen streng eiders die crisis-comitee ier op den g arbeider en ang onder e ier maatsel doervoelt, ke van den werk de regeering want als het enen als V Maar de scht leinen boer, seest worde mel deed. De id niet voor ook „Polder enen roman. Flakkee wor schrijft ons di antienkant — in van dezen geestelijk lev hede overgla

Heemstede

classe attestat ers classis v

11. Verner

kerken op d

skenschap.

12. Angande

denars op de

mittags die ki

des catechism

Christlickenn

13. Denn die

ler int Olden

aren te leren

liceren.

14. Dieweil

papistisch und

oick dieselvige

necken ant Ho

rtet werdenn:

Neunspedt, dy

der religion u

in ire platzen

en, oick beq

te leerenn.

15. Verner di

platten landen

so befinden die

lasten die pass

predigt werde

selvige oick de

16. Item dat

bestagen ene

17. Dieweil a

stalt sie tu pre

den und dats

dann dat sey

licia, dat het a

die deigenige

windt umb te

namen.